

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Zastępca
Rzecznika Praw Obywatelskich
dr Jerzy ŚWIĄTKIEWICZ

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 551 77 00
Fax 827 64 53

Warszawa, 17 sierpnia 2001 r.

35226

RPO/384409/01/XI/GR

Pan Prof. Edmund Wittbrodt
Minister Edukacji Narodowej

Szanowny Panie Ministrze,

Rzecznicy Praw Obywatelskich kolejnych kadencji w korespondencji prowadzonej z Ministrem Edukacji Narodowej, ale także z Ministrem Zdrowia, b. Ministrem Koordynatorem Reform Społecznych, Pełnomocnikiem Rządu do Rodziny oraz Wicepremierem - Ministrem Finansów niejednokrotnie sygnalizowali potrzebę stworzenia spójnego systemu rehabilitacji dzieci niepełnosprawnych. Zarówno wyniki wizyt prowadzonych w placówkach opieki całodobowej dla dzieci, jak i kierowane do Rzecznika pisma wskazują, że sytuacja w zakresie zabezpieczenia praw niepełnosprawnych dzieci, w dobie reform, nie jest dobra. Nie odpowiada także standardom przyjętym w Konstytucji RP oraz w ratyfikowanych przez Polskę międzynarodowych konwencjach, które wprowadzają wyższe, niż dla ogółu dzieci, standardy ochrony praw dzieci niepełnosprawnych, a na Państwa-Strony nakładają obowiązki szczególne.

Problemy z finansowaniem (a więc i realizowaniem zadań) placówek niepublicznych kompleksowo zabezpieczających prawa dzieci niepełnosprawnych do edukacji, rehabilitacji, rewalidacji a częściowo także opieki i wychowania ilustruje skierowany do mnie w ostatnim czasie list Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym - Koło w Jarosławiu, którego kopię przesyłam. Wskazano w nim na problemy z interpretacją i stosowaniem zarówno samego art. 90 ust. 3a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj. Dz. U z 1996 r. Nr 329 ze zm.), jak i art. 90 ust. 3a w związku z art. 90 ust. 4 tejże ustawy, a pośrednio także z przepisami rozporządzenia MEN z dnia 29 grudnia 2000 r. w sprawie zasad podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 122, poz. 1330 ze zm.).

Przedstawione w liście uwagi i zastrzeżenia zachowują swój walor także wówczas gdy założymy, że finansowy standard podziału subwencji, przyjęty w powołanym wyżej rozporządzeniu, nie może być rozumiany jako kwota przechodząca bezpośrednio z budżetu JST do budżetu danej szkoły, a na JST został nałożony obowiązek "swoistego przeliczenia" własnych zadań oświatowych.

Ustępowi 3a art. 90 ustawy o systemie oświaty dotyczącemu dotowania placówek niepublicznych umożliwiających realizację obowiązku szkolnego dzieciom upośledzonym w stopniu głębokim oraz dzieciom upośledzonym umysłowo ze sprzężonymi niepełnosprawnościami nadano odmienny charakter, niż zapisom pozostałych ustępów tego artykułu. Ustawodawca w istocie nakazał w nim przekazanie ośrodkowi rewalidacyjno-edukacyjno-wychowawczemu z budżetu powiatu kwoty w określonej wysokości (równoważnej wydatkom bieżącym ponoszonym na wychowanka s.o.s.w). W praktyce jednak oznacza to tylko tyle, że w poszczególnych powiatach zrównane zostać musi finansowanie o.r.e.w. z bliżej nieokreślonym s.o.s.w. (w powiecie może bowiem nie być w ogóle takiej placówki, lub może tam funkcjonować stosunkowo niekosztowny s.o.s.w. - np. dla dzieci upośledzonych w stopniu lekkim i umiarkowanym).

Autorzy listu przekonują, że istnieje możliwość porównania standardów edukacyjnych w ośrodkach rehabilitacyjno-edukacyjno-wychowawczych z takimi standardami w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych (wymogi dotyczące liczby dzieci w zespole, liczby godzin indywidualnego i zbiorowego nauczania i liczby personelu określa w rozporządzenie MEN z dnia 30 stycznia 1997 r. w sprawie zasad organizowania zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim; Dz. U. Nr 14, poz. 76 - odnośnie tej grupy wychowanków o.r.e.w., natomiast rozporządzenie MEN z dnia 15 lutego 1999 r. w sprawie ramowych statutów publicznej sześciolletniej szkoły podstawowej, publicznego gimnazjum oraz publicznego przedszkola; Dz. U. Nr 14, poz. 131 ze zm. Dz. U. z 2000 r. Nr 2, poz. 20 odnośnie wychowanków o.r.e.w. lżej upośledzonych umysłowo z zaburzeniami sprzężonymi, jak również odnośnie wychowanków s.o.s.w w zależności od typu niepełnosprawności). Przy takim porównaniu nie znajduje uzasadnienia zrównanie zasad finansowania o.r.e.w. i s.o.s.w. dokonane, co do zasady, w art. 90 ust. 3a. Nie znajduje go zresztą także wówczas, gdy przyjmiemy, że finansowany ma być nie sposób kształcenia, ale stopień niepełnosprawności, gdyż pod opieką wielu s.o.s.w. pozostaje nadal znaczna liczba wychowanków upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim bądź umiarkowanym, bez innych niepełnosprawności i zaspokojenie ich potrzeb jest mniej kosztowne, niż wychowanków o.r.e.w.

O tym, że przedstawione w liście wątpliwości są zasadne, dobitnie przekonuje zestawienie stawek dotacji przekazywanych o.r.e.w. w poszczególnych powiatach (3 i 4 strona listu).

Inną, podnoszoną w piśmie kwestią jest możliwość zsumowania wagi P 11 i P 25 w przypadku s.o.s.w. Uwypukla to istniejącą w rozporządzeniu lukę - brak ustalonej wagi dla realizacji obowiązku szkolnego w placówkach niepublicznych. Z paragrafu 1 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 grudnia 2000 r. w sprawie zasad podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego; Dz. U. Nr 122, poz. 1330 ze zm. oraz algorytmu podziału na rok 2001 - pkt 2 Załącznika Nr 1 do wym. rozporządzenia wynika, że odrębnie finansowane są zadania szkolne (tj. prowadzenie szkół przy s.o.s.w.) i pozaszkolne (tj. prowadzenie ośrodków umożliwiających realizację obowiązku szkolnego, takich jak o.r.e.w. czy s.o.s.w.). W rozporządzeniu nie zostało zatem zauważone, że o.r.e.w. realizują także zadania szkolne (art. 16 ust. 7 ustawy).

Trudności placówki w Jarosławiu wynikają również z faktu, że dotacje na realizowane przez o.r.e.w. zadania przekazywane do powiatu według wagi P25 nie są w całości przekazywane tejże placówce (zapis art. 90 ust.3a zabezpiecza ich przekazywanie, co wyżej omawiano, w wysokości wydatków s.o.s.w.). W tej sprawie Rzecznik zwróci się bezpośrednio do Rady Powiatu.

W związku z powyższym proszę o zajęcie przez Pana Ministra stanowiska w podniesionych kwestiach. Proszę także o informację o stanie prac nad kompleksowymi rozwiązaniami służącymi zabezpieczeniu i realizacji podstawowych praw dzieci niepełnosprawnych, w których to pracach wiodąca rola, z uwagi na rolę uczenia się w procesie wyrównywania szans niepełnosprawnego dziecka, przypada resortowi edukacji narodowej (przy okazji pragnę wyrazić głęboką aprobatę Rzecznika Praw Obywatelskich dla planów objęcia wczesnym wsparciem, w ramach systemu edukacji, grupy niepełnosprawnych dzieci między 3 a 6-ym rokiem życia). Sygnały z placówek publicznych, w których dzieci przebywają z uwagi na stan zdrowia (kopie fragmentu listu z SOSW w Policach oraz "Wyjaśnień odnośnie rozdysponowania przez Starostwo Powiatowe w Otwocku zwiększenia w 2000 r. subwencji oświatowej..." w załączeniu) są bowiem niemal równie niepokojące, co z placówek niepublicznych.

W szczególności proszę o informację:

1/ czy za zmianą nazwy s.o.s.w. na "ośrodek dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania" idzie znacząca zmiana koncepcji tych ośrodków?

2/ czy istnieją szacunki dotyczące potrzeb edukacyjnych dzieci niepełnosprawnych, ilości i rozmieszczenia wyżej wymienionych ośrodków oraz szkół szpitalnych?

3/ czy wykonanie ustawowych zadań s.o.s.w., w związku ze zmniejszeniem środków budżetowych na ich funkcjonowanie w br., jest zabezpieczone, tzn. czy dotacje dla placówek całodobowych zostały zaplanowane w odpowiedniej wysokości, a jeśli nie - jakie kroki są podejmowane ?

4/ czy wprowadzenie zasady "pieniądz idzie za uczniem" zabezpieczy byt najbardziej wyspecjalizowanych s.o.s.w. i czy nie byłoby wskazane rozszerzenie wykazu szkół i placówek o znaczeniu ponadregionalnym, których prowadzenie należy do samorządu województwa (ustalonego w załączniku do rozporządzenia RM z dnia 6 października 1998 r.; Dz. U. Nr 147, poz. 964)

Będę zobowiązany za potraktowanie sprawy jako pilnej

Z wyrazami poważania

/-/ Dr Jerzy Świątkiewicz